№ 224 ԿԻՐԱԿԻ, 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ — 1915 — ԿԻՐԱԿԻ, 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 224

ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Հայոց Դրամատիկ Ընկերութիւն
Երկուշաբթի, հոկտեմբերի 12-ին, 1915 թ.
ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
կը ներկայացնէ
ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ
Դրամա 12 պատկերով, ՇԱՆԹԻ։
Մասնակցում են.—տ. տ. Աշխէն, Զարէլ, Ժասմէն, Մանուչարեան, Սիրանոյշ, Սեւումեան. պ. պ. Աբէլեան, Ալեան, Ալիխանեան, Աւետեան, Գրիգ, Խուդանեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Միրզոյեան, Մելքոնեան, Սուրաբեան, Սեւումեան և ուրիշներ։
Սկիզբը երեկ. ճիշդ ժամը 8-ին։ ◆◆ Տեղերի գները սովորական են։
Կասսան բաց է ամէնայն օր առաւ. ժամը 10—3-ը և երեկ. ժամը 6—8-ը։
Տոմսակները ծախվում են միմիայն թատրոնի կասսայում։
Պատրաստվում է ներկայացման համար ՄԵԾ ՑԱՆՑԱՒՈՐԸ Սօբոլշչիկով-Սամարինի։
Ռեժիսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Ա. ԵԶԵԿԵԱՆ, Ա. ՆԱԶԱՐԵԹԵԱՆ
տա. 723. 2—2

ՅԱԺԿԱՀԱՅԵՐԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով յայտնում է հայ հասարակութեան, որ Կրծանիսում, Միրանաւոր վանքի ...ւթեամ ապաստանած 150—170 որբերի խնամակալութիւնը սեպտ. 15-ից վերցրել է իր ...ռա՝ հոգալով նոցա առօրեայ ծախքերն և մտածում է նրանց դաստիարակութեան մասին։
Միութիւնը յայտնելով այս մասին, կոչ է անում բոլոր նրանց, որոնց սրտին մօտ է աւերեալ հայրենիքից փախած դժբաղդ որբերի կեանքի գոյութեան ապահովութիւնը, թող բարեհաճեն իրանց լուման, ինչ չափով էլ լինի նա, նուիրաբերել այդ թարաբաղդ որբերին մնուցանելու և ազգային ոգով դաստիարակելու համար։
Նուիրատուութիւններ թէ դրամով և թէ զանազան իրերով՝ խնդրվում է ուղղել հետեւեալ հասցէներին.
1) Միութեան նախագահ Արշակ Սաֆարեանին, Купеческій банкъ.
2) Միութեան անդամ-գանձապահ Յակոբ Տէր-Յարութիւնեանին, Кафе «Централь» (Эрив. площадь).
3) Միրանաւորի գաւթում կառավարչին։
(օ. մ.) տա. 658. 10—10 Հայրենակցական Միութիւն

Թիֆլիսի Հայ Եկ. Միաբան. եւ Հոգաբարձութիւնների Յանձնաժողովից
Ամսիս 21-ին, կառավարութեան թոյլտուութեամբ, յօգուտ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ,
որ բացվել է ներկայ տարվայ մայիսի 15-ին Մեծ-Ղարաքիլիսայում ու ներկայումս տեղափոխված է Թիֆլիս, Յանձնաժողովս կազմակերպում է
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Հայերէն և ռուսերէն լեզուներով «ԼՈՒՄԱՅ» թերթի վաճառումով։
Առանձին կը յայտարարվի թաղամասերը կազմակերպողների անունները ու հասցէները։
տա. 728. 1—1

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՐՁՐ ԿՈՒՐՍԵՐԻ
ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ
յայտարարում է, որ պարապմունքները կուրսերում, որ գտնվում է ներկայումս ՌՈՍՏՈՎ ԴՈՆԻ ՎՐԱ, ենթադրվում է սկսել ընթացիկ սեմեստրի վերջերին, սակայն այն պատճառով, որպէս զի ուսումնական տարին կորած չը համարվի։ Պարապմունքները երբ սկսվելու մասին կը յայտարարվի լրագիրներում։ Ընդունելութեան պայմաններն ըստ պահանջման ուղարկում է Կուրսերի Դիւանատունը՝ Ростовъ Д./Д.։ Բժշկական ֆակուլտետ բանալու մասին կը լինի յատուկ յայտարարութիւն։
տա. (կ. ե. հ.) 729. 3—1

Հայկական Կենտրոնական Կոմիտեն եւ Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկ. Խորհուրդը
յանձն առնելով Թիֆլիսում և գաւառներում մեծ քանակութեամբ գաղթականների համար վերմակներ, դօշակներ և տաք շորեր պատրաստելը, սրանով հրաւիրում է կար անող կանանց դիմել Թիֆլիսում նոր բացված աշխատանոցը (Гановская ул. д. Манташева) կար ստանալու համար։
Իսկ գաւառներում առաջարկվում է Ընկերութեան ճիւղերին անյապաղ կազմակերպել կարի աշխատանոցներ և, դիմելով Ընկերութեան խորհրդին, ստանալ նիւթեր կամ դրամ տեղումը գնելու։ տա. 730. 5—1

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ռուսաց լեզուի մէջ վարժվելու և կատարելագործվելու համար։
Յատկապէս հայերի համար:
(Առանձնապէս հրաւիրում ենք այն թիւրքահայ երիտասարդների ուշադրութիւնը, որոնք տեղս ապրելով զգում են պետական լեզուի անհրաժեշտութիւնը)։
Գործնական և տեսական վարժութիւն։ ◆—◆ Ինքնուրոյն արագընթաց մեթօդով։
Ամսավճարը սկսած 3 րուբլուց։
Դիմել՝ Экзаршеская площадь, 4. Սեդրակ Թառայեանցին։
տա. (հ. ու. կ.) 714. 3—3

Բեռնի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկումն նաև բարձր ՑՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՕԹՕՐԱՔՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամէն օր. —1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան։ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԻՆ առ ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская, 23. тел 7-29.
տա. (ա. օ.) 504. 100—59

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ
ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ
Պլոմբ—ոսկուց, արծաթից, ֆարֆօրից և այլն։ Ատամի հեռացումը առանց ցաւի։ Արհեստական ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործված մեթօդով։
Ընդուն. 10—2 առաւ. 4—7 երեկ. Լերմոնտովսկայա փողոց № 1. Մուտքը պերեուլկից։
(ա. օ.) տա. 515. 100—47

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
յայտարարում է, որ եղանակի փոփոխութեան պատճառով Որբանոցի պաշտօնական բացումը
ՅԵՏԱՁԳՎՈՒՄ Է
տա. 726. 1—1 ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
(Զուբալովի անուան)

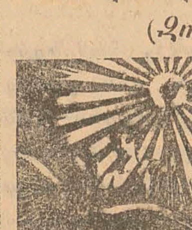

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿ Խմբակցութիւնը
Վաղը, երկուշաբթի, Հոկտեմբերի 12-ին
կը ներկայացնէ
ՕԹԵԼԼՕ
Տրագեդիա 5 գործ. Շէքսպիրի
Մասնակցում են.—տ. տ. Աղնիւ, Յասմիկ, պ. պ. Ամօ-Խարազեան, Աղաբաբեան, Գալստեան, Եանիկեան, Նրամեան, Մարութեան, Միքայէլեան, Պետրոսեան, Օհանեան և ուր.։
Սկիզբն է երեկ. ժ. 8-ին։
Տեղերի գները 4—50 կոպէկ։
Ռեժիսեօր՝ ԱՄՕ-ԽԱՐԱԶԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ ԳԱՒՐՕՇ և Մ. ՍՏԱՄԲՕԼՑԵԱՆ
տա. 731. 1—1

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ
կար ու ձևի, շէկ ձեռագործի և գորգագործութեան։
Հասցէն՝ Сурпъ-Карапетскій оврагъ № 8. Մ. ԴՈՒԻԼԵԱՆ
(Ն.) տա. 724. 2—1

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռուիշչեվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանանցի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонарь) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վարձով գրվելու պայմանով։ Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամէն օր՝ ժ. 1—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելովզերով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Ֆիշեր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց
(չ. ու. կ.) տա 970. 100—98

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նարաբեան
(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)
Վերադառնալով հանքային ջրերից՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Ընդունում է ամէն օր՝ (առ. ժ. 1—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլոլակ, Ռուիշչեվսկայա փ. № 1. Հեռախօս 10—58.
(Ն.Հ.Կ.) տա. 634. 100—12

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Սակաւաթիւ օրինակներ հետեւեալ հրատարակութիւններից
1) ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ, Գր. Արծրունու, գ. 20 կ.
2) ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ, др. Гр. Арцруни, переводъ А. Аракелянца. . . . գ. 25 կ.
5) ВОСТОЧНЫЙ ВОПРОСЪ, др. Гр. Арцруни . . . գ. 05 կ.
6) ЭКОНОМИЧЕСКІЯ ПЕРСПЕКТИВЫ ВОСТОЧНОЙ АНАТОЛІИ, Ал. Калантаръ . . գ. 25 կ.
7) ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ, Գ. Տէր-Ռուբինեանի, . . . գ. 20 կ.
8) ՀԱՅԿ. ԽՆԴԻՐՆ ԵՒ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐ. ՀԱՅՈՑ, Առ. Սարուխանի . . գ. 2 ր. 50 կ.
9) ՀԱՅՔ Ի Կ. ՊՕԼԻՍ 20-Դ ԴԱՐՈՒ ՍԿԶԲԸ, Արծրունու, . գ. 25 կ.
Վերոյիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում։
(7) 0—5

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին օրերի քաղաքական խոշոր դէպքերը ստեղծեցին մի մռայլապատ քաղաքական հորիզոն։ Թանձր է և անթափանցելի այն մշուշը, որ պատել է այդ հորիզոնը։

Բուլղարիայի հանդէս գալը իբրև դաշնակից Թիւրքիայի և Գերմանիայի, Յունաստանի և Ռումինիայի անորոշ, երկդիմի վարմունքը, Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Դելկասէի հրաժարականը—այս ամէնը, պատահած՝ մի քանի օրերի ընթացքում, կարելի է ասել՝ կերպարանափոխեցին քաղաքական աշխարհի ամբողջ կացութիւնը։

Ռուսաստանը, Ֆրանսիան և Անգլիան, Իտալիան հարկադրված տեսան իրանց պատերազմ հրատարակել Բուլղարիայի դէմ, որի դաւաճանական վարմունքը ոչ միայն մեծ զայրոյթ առաջ բերեց այդ երկրների մէջ, այլ և սարսափեց մարդկանց մտածել, թէ արդեօք մարդկային պատմութեան մէջ գոյութիւն ունի՞ երախտագիտութեան զգացումն թէ ոչ։ Այն Բուլղարիան, որ դարերով ճնշվում, հարստահարվում էր Թիւրքիայից, հեծեծում էր նրա անագորոյն լծի տակ, որի լուսագոյն զաւակներով—գեղեցիկ մանկերով և աղջիկներով—լցվում էին թիւրքական հարէմները, որի եկեղեցիները, սրբութիւնները պղծվում էին թիւրք բաշիբօզուկների ձեռքով և որին ազատեց իր ստրկութիւնից և անարգանքից իր դաւանակից մեծ երկիրը՝ Ռուսաստանը, որի շնորհով նա ստացաւ քաղաքական անկախութիւն, դարձաւ մի ինքնուրոյն, բարգաւաճ երկիր, այսօր իր զէնքը դարձնում է իր ազատարարի դէմ, այսօր համբուրվում է իր նախկին դահիճ թիւրքի հետ և ձգտում է նոյն թիւրքի ձեռքով հարստահարել, աւերել, կործանել իր եղբայրակից երկիրները, քրիստոնեայ ազգերը։

Հանգամանքներն այնպէս են դասաւորվել, որ Բուլղարիայի պէս մի փոքրիկ պետութիւն այսօր յախուռնաբար և պարծենկոտութեամբ է խօսում, որովհետև նրան պատերազմ են յայտարարել չորս մեծ պետութիւններ՝ Ռուսաստանը, Անգլիան, Ֆրանսիան և Իտալիան։ Այս իրողութիւնը շոյում է նոյնիսկ բուլղարների ազգային ինքնասիրութիւնը։

Դելկասէի հրաժարականը մի բոպէ երկիւղ ազդեց, որ համերաշխութիւնը, համաձայնութիւնը դաշնակիցների մէջ կարող է մռայլվել, բայց այդ հրաժարականը, ընդհակառակը, աւելի ամրապնդեց դաշնակիցների միաբանութիւնը, որովհետև նրանք ոչ միայն նորից փոխադարձ հաւաստիացումներ տուեին, այլ և անմիջապէս պատերազմ հրատարակեցին Բուլղարիայի դէմ և սլացան Սերբիային օգնութեան։

Անշուշտ, մեծ է լինելու Բուլղարիայի պատիժը. երբ դաշնակիցները յաղթեն, գուցէ նա և դադարէ անկախ պետութիւն լինելուց։ Այսօր Բուլղարիան իր աչքը տնկել է ոչ միայն Մակեդոնիայի, այլ և Կ. Պոլսի վրա, որովհետև Գերմանիան խոստացել է նրան նոյնիսկ Կ. Պոլիսը, որի փոխարէն Թիւրքիային խոստացել է Եգիպտոսը և Թունիսը։ Բայց մի՞թէ թիւրքերը կը զիջեն բուլղարներին Ստամբուլը, խալիֆութեան աթոռանիստը։

Եւ ոչ միայն Մերձաւոր Արևելքում, այլև Հեռաւոր Արևելքում քաղաքական խոշոր դէպքեր են հասունանում։ Չինաստանը, որ առաջ բռնապետական ինքնակալութիւն էր և յեղափոխութեամբ դարձաւ հանրապետական, այսօր երկնում է նոր պետական յեղաշրջում կատարել և վերականգնել նախկին միապետական կամ ինքնակալական ռեժիմը։ Հանրապետութեան նախագահ Իւանշիկայը երկնում է լինել ինքնակալ Չինաստանի և փոխանորդ Աստուծոյ։ Եապոնիան աչքուն կերպով հսկում է այդ ամէնի վրա։

Պարսկաստանն էլ խաղաղ չէ. գերմանական ոսկին ոտքի է հանել այդ երկրի անկարգ տարրերը, որոնք պարզել են իսլամի դրօշակը և նուիրական պատերազմի անունով աւերումն են սկսում երկրի մէջ, սպառնալով մասնաւորապէս և հայերին։

Եւ համաշխարհային այս ալեկոծման օրերում . . . . շատ տառապողը, տանջվողը մի փոքրիկ ազգ է, հայութիւնը, որին ջնջելու են ձգտում թէ Թիւրքիայում, թէ Պարսկաստանում և թէ նոյնիսկ Բուլղարիայում։

Վերջին հեռագրական տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ Բուլղարիայի հայերը երկիւղ են կրում իրանց ապահովութեան մասին, երբ բուլղարները դաշնակից թիւրքական զօրքը մանէ Բուլղարիա։

Եւ տրագիկական դրութիւնն այն է, որ ոչ մի ազգ, ոչ մի երկիր, նոյնիսկ եթէ ցանկանալու լինի, անզօր է օգնութեան ձեռք կարկառել հայերին։

Վայը եկել տարել է մեզ հայերիս,—գոչեց նորերս մեր ականաւոր աշխատակից Ա. Չօպանեանը Պարիզից,—եթէ Բուլղարիան եւ հանդէս գայ իբրև դաշնակից Թիւրքիայի, և մինչ այդ մենք չը պէտք է յուսահատվենք։

Եւ չարագուշակ մարգարէութիւնը կատարվեց։ Բուլղարիան միացաւ Թիւրքիային հետ, և այսօր հայութեան վտանգ է սպառնում ոչ միայն Թիւրքիայում, այլ և ուրիշ երկիրներում։

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

9 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Կովկասեան ռազմաճակատի վրա, ծովամերձ շրջանում, Խոփից դէպի հարաւ-արևելք ու Ճորոխ գետի ափին՝ Թորթում լճից դէպի հիւսիս՝ տաք ընդհարումներ են առաջապահ զօրամասերի միջև։

Արաքս գետի մօտից (Խորասանի շրջան) մինչև Մանազկերտ մեր հեծելազօրը ընդհարումներ են ունենում քրդական (համիդիէ) հեծելազօրի հետ, որին մի քանի տեղ պաշտպանում են հետևակ զօրամասերը։ Եկբէշա գիւղի մօտ համիդիէները, չը հայած ստացած օգնութեան, փախան դէպի Գոպալ շրջանը։

Վանի լճի հիւսիսային ու հարաւային ափերին (Արճէշ և Ոստան գիւղերի մօտ) ընդհարումներ են առաջապահ զօրախմբերի միջև։

Մնացած զօրաճակատի վրա փոփոխութիւն չը կայ։

ՆԱՄԱԿ ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈՂՈՔԻ ԱՌ ԱԶԳՆ ՀԱՅՈՑ

Լոնդոն, 30 սեպտ.

Խնդրանօք Մեծն. Բրիտանիոյ կանանց Հայասպաստ Հիմնադրամի գործադիր մարմնին, պատիւ ունիմ ներփակելու այս հին հաստատութեան՝ հայ մամուլին, ինչպէս նաև ուրիշ թերթերու հաղորդելու համար շարադրած՝ հայ ազգին համակրութեան և թիւրք կառավարութեան իր հայ հպատակաց վրայ գործադրած պաշտօնական եղեռներու և ոճրագործութեանց դէմ բողոքող նամակը։ Այս ընկերութեան ընդհանուր յանձնաժողովը կը բովանդակէ իր մէջ նշանաւոր անգլիացիներու անունները, ինչպէս Լոնդոնի, Հէրեֆորդի, Լիվերպուլի, Սաութփորդի, Ուինչըսթէրի յարգոյապատիւ եպիսկոպոս-

ներուն և նմանապէս դերակումս Բրայսի, որ տարիներով Մեծն-Բրիտանիոյ դեսպանութեան պաշտօնը կատարեց ի Վաշինգտոն, հայկական դատին և հայ ազգի վիճակին քաջատեղեակ է, պարլամենտի անդամ մր. Նօէլ Բաքսթընի, և բժիշկներ, բանաստեղծներ, Ուիլեամ Ուաթսընի նման, ապաներ և արեւելագէտներ՝ ինչպէս նամակագիրս։ Տնօրէն ժողովը կարող եղաւ առոյգ տեղեկութիւններ ստանալու 1895-էն ի վեր Հայաստանի անցից և դարձից վրայ։

Անգլիոյ Թերթերը՝ «Times»-էն սկսեալ՝ հայոց այս նոր խաչելութեան և մարտիրոսացման մասին տեղեկութիւններ հրատարակեցին։ Անոնցմէ երկուքը՝ «The Globe» և այսօրուան «Times»՝ կը պահանջեն, որ Անգլիան հայոց ջարդուելուն համար միայն նահանգային Թիւրք պաշտօնեաներէն, տեղացիներէն և զինուորներէն վրէժխնդիր չըլլայ, այլ նոյնիսկ Թիւրք կաբինէտի անդամները, դաւաճան Թալէաթ-բէյէն, Էնվէր փաշայէն սկսեալ, և անոնց օգնականները իրենց անգգամութեան համար մահուան պատիժով պատժէ։

Պրոֆ. Կ. Ցակըբեան

* *

Դժբաղդ Հայաստանի պատմութեան այս զարհուրելի ճգնաժամին մէջ Անգլիոյ Կանանց Հայանպաստ Հիմնադրամի (Woman's Armenian Relief Fund) յանձնաժողովը այլ եւս չի կրնար վայրկեան մը աւելի սպասել առանց դիմելու ամբողջ քրիստոնէութեան՝ Հայաստանի կրած անօրինակ զրկանքներու և անարգարութեանց համար համակրութիւն և օգնութիւն հայցելու։

Արդարև ժամանակը հասած է, որ բոլոր քաղաքակրթեալ ազգեր և մանաւանդ չէզոք ազգեր յանուն մարդկութեան բողոքեն Թիւրքիոյ կողմէ իր անպաշտպան հայ հպատակաց վրայ ի գործ դրուած ոճիրներէն այս վերջին ամիսներս, ահամբաւ և ամենաստելի ոճրին դէմ։ Թիւրքիան դաշնակից պետութեանց դէմ պատերազմ հրատարակելէն ի վեր Հայաստանը մոռացման և լռութեան պատանքի մէջ պահող հաստ վարագոյրը ժամանակ առ ժամանակ մասամբ բացուեցաւ, և մենք նշմարեցինք Փոքր Ասիոյ հայ ժողովրդեան ամբողջովին ընջմանը համար անարձանագրելի զարհուրանք, հայոց վրայ դրականապէս գծուած և իրագործուած կոտորածներ՝ և անոնց տարագրութիւնը դէպի անապատ գաւառներ, որոնց մէջ անխուսափելիօրէն սովամահ պիտի ըլլան, որպէս զի հայոց պատկանող հողերը և ստացուածքը իսլամ եղողները իւրացնեն։ Եւ այս սատանական քաղաքականութիւնը իր գագաթնակէտը հասաւ, երբ Ամերիկայի միսիօնարներն, որոնք, ընմանը սակաւ տեսնուած դիւցազնութեամբ մը, իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած էին երկրին ու ժողովուրդին, հեռացուելով դուրս արտաքսուեցան։

Մեր սրտերը դառնութեամբ ու մեր աչքերը արցունքով կը լեցուէին, երբ Ամերիկայի ճանապարհով կը լսենք, որ Վանայ միսիօնարներէն—զորս ճանչցանք և սիրեցինք—ռուս զինուորաց այդ քաղաքը դատարկած ատենը Թիֆլիս ապաստանելու հարկադրուած են, և հոն օգոստոս 17-ին հիւանդ, սրտաբեկ, կարօտ և չքաւոր վիճակի մէջ հասած են։ Իրենցմէ դոկտոր Աշըրը հիւանդ, դոկտ. Րէյնոլդսի համակրելի կողակցին ազդրը գէշ կերպով կոտրած։ Եւ որպէս զի ողբերգը լրանայ՝ իր ամուսնոյն դոկտորին Թիֆլիս ժամանելէ երկու օր առաջ իր կինը այդ քաղաքին մէջ հոգին կաւանդէ։ Խեղճ դոկտորը երկու տարիէ ի վեր է, որ Ամերիկայի նահանգները պատելով Վանի մէջ հաստատուած քոլէջին համար նպաստ և դրամագլուխ հայթայթելու պատերազմը կը մղէր և ճիշդ այս պահուն նա աճապարանօք Պետրոգրադի վրայէն Վանի մէջ գտնուող իր հօմը, այսինքն բնակավայրը կը վերադառնար։

Պարտինք ողբալ ու կողբանք Հայաստանի համար մեր բոլոր հիացումներուն և յոյսերուն ու ջանքերուն խորտակուելուն վրայ, և մեր պարտքն է բողոքել ու կը բողոքենք ի լուր աշխարհի, և այս վերջին յանցոյն ոճրին համար Թիւրքիան և Գերմանիան պատասխանատու կը բռնենք։

Այսօր մենք աշխարհիս ամեն կողմը ապաստանարան փնտռող՝ անջատուած հայոց մեր ճշմարիտ խորին և եղբայրական համակրութիւնը կը մատուցանենք և միանգամայն հրապարակաւ մենք իրենց՝ հայոց բարեկամները թէ անհատաբար և թէ հաւաքաբար՝ կերդնունք, որ պիտի ջանանք—որ ատորճան որ այս մեզի կարելի լինի—Հայաստանի համար ազատութիւնը, արդարութիւնը, ապահովութիւնը և քաղաքային իրաւունքները երաշխաւորելու՝ այն մեծ խաղաղութեան կարգադրութեան պահուն, որ ուշ թէ կանուխ եւրոպական պատերազմին վերջ պիտի տայ։

Ձերդ անկեղծաբար
Պատուոյ գանձապահ Կանանց Հայանպաստ Հիմնադրամի՝
տ. Մագըլին Բօլ
Լոնդոն (Անգլիա)

ՀԱՅՈՑ ԲՆԱՋՆՋՈՒՄԸ ԹԻՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

—

Թիւրքերու կողմէ գործուած բռնութեանց մասին գերմանական վկայութիւն մը խիստ հաղուագիւտ է։ Ահա թէ ինչու վերարտադրուելու արժանի է «Սօննէնաուֆգանգի» ուղղուած հետեւեալ նամակը։ Նա կը խօսի դէպի երկրի ներսերը տարագրուած հայոց կրած տանջանքներուն մասին, որոնց կարելի է բաղդատել միայն նման հալածանքներու ենթակայ յոյներուն կրածները։

* *

Հայերով լի մեծ խան մը գտանք ի Դէյր-Էլ-Զօր, անապատին մեծ քաղաքը, Հալէպէն կառքով ութն օր հեռաւորութեամբ. սենեակներուն մէջ, տանիքներուն վրայ, անցքերուն մէջ հայերը դիզուած էին։ Ընդհանրապէս կիներ և տղաք էին. խիստ սակաւաթիւ այրեր կային։ Անոնք պառկած էին, վերմակներու ներքև, ամենաւրեք ուր քիչ մը շուք կրցած էին գտնել։ Զէյթունի կողմերէն՝ փախստականներ էին։ Անձնապէս ինծի ծանօթ օրիորդ մը հետեւեալը պատմեց։

Օր մը գիւղն եկող ժանդարմները բազմաթիւ անձեր իրրև զինուոր ձերբակալեցին և տարին։ Չորս ժամ միջոց տրուեցաւ մնացեալ բնակչութեան՝ լքելու իր բնավայրը, հետը տանելով ինչ որ կրնար, մէջը ըլլալով նաև բեռնաբարձ անասունները։ Պայմանաժամին լրմանը ամենքը ստիպուեցան մեկնիլ։

Սկիզբը, քանի որ լեռներուն մէջն էին, և քանի որ դեռ ուտեստի պաշար կար, տարագիրները չափազանց չտառապեցան։ Հաց խոստացուած էր անոնց, բայց շուտով իրենց տրուած դոյքն օրապահիկը ընջուելով՝ օրական 150 կրամ բուլղուր (եփուած ցորեն) միայն տրուեցաւ։ Այսպէս չորս օր ճամբորդելէ վերջ Դէյր-էլ-Զօր հասան։ Երեք շաբաթ է, որ հոն կը մնային, սպասելով որ վճռուի իրենց ճակատագիրը։ Անոնք այլ եւս դրամ չունէին, և Թիւրքերն ալ ոչ մի անօթի չէին տար։

Յաջորդ օրը,—կը շարունակէ այն գերմանացի տիկինը, որ գրած է սոյն նամակը,—հասայ հայոց մեծ բանակավայր մը՝ կազմուած այծի մորթէ շինուած քիւրդական վրաններէ։ Տարագիրներուն մեծագոյն մասը տապլուած էր պալկի հրակէզ արևին ներքև, այրող աւազին վրայ։ Մեծաթիւ հիւանդներու պատճառով թիւրքերը օր մը հանգիստ տուած էին։ Իրենց զգեստներէն կերևէր, թէ այդ թշուառները ժամանակին բարեկեցիկ կեանք մը վարած էին։ Զէյթունի շրջակայից ուրիշ գիւղի մը՝ Գերէնի բնակիչներն էին. օրական 5—6 հոգի կը մեռնէր, երախայ և չափահաս։ Նոյն պահուն թաղած էին երիտասարդ կին մը, մայր իրն տարեկան աղջկան մը։ Ինծի պաղատեցան այդ աղջիկը հետս տանիլ։

Յաջորդ օրը կը հանդիպիմ հայերու ուրիշ բանակավայրի մը. միևնոյն տանջանքները, ցաւի նոյն պատմութիւնները. «Ինչու մեզի չեն սպաններ,—կը հարցնէին անոնք։—Օրական կաթիլ ջուր չեն տար մեզի. մեր տղաքը ծարաւէ կուլան. գիշերը վրայ կը հասնին արաբները, որ կը գողնան մեր անկողինները, մեր զգեստեղէնները, կառևանգեն երիտասարդ աղջիկները, կը բռնաբարեն կիները։ Եւ եթէ չենք կրնար քալել, Թիւրք ժանդարմները կը ծեծեն մեզի։ Կիներէ ոմանք գետը նետուեցան բռնաբարումէ ազատուելու համար. անոնցմէ մի քանին գիրկերնին ծծկերներ ունէին։

Աւելի հեռուն, Ամանուսի մէջ, հաջընցիներու ուրիշ կարաւան մը. դեռ իրենց ճամբորդութեան սկիզբն էին և դեռ չէին տառապեր։ Ունէին կառքեր, մննդեղէն, ձիեր, քանի մը կովեր, նոյնիսկ ուղտեր։ Բայց որքա՞ն պիտի տևէ այս յարաբերական բարիքը, երբ անոնք անապատ հասնին։

* *

Գերման հանդէսը կաւելցնէ. «Վանի շրջաններուն մէջ եկեղեցիները և վարժարանները քանդուած են, ինչպէս նաև տուները. ամեն ինչ աւերուած է։»

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
9 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Զոլայ գիւղի շրջանում, Միտավայի խճուղու վրայ, մենք երէկ նորից վանեցինք գերմանացիների կատաղի յարձակումը։

Ֆրիդրիխշտադտի և Եակոբշտադտի շրջաններում և Դվինսկի շրջանի զօրաճակատի վրա փոփոխութիւն չը կայ։

Բօգինսկոյէ լճից դէպի հարաւ մեր զօրքերը տեղ-տեղ առաջացել են դէպի արևմուտք։ Գերմանացիք յաճախակի դիմում էին հակայարձակումների, բայց շատ դէպքերում վանվեցին խոշոր կորուստներով։ Պոստավայի մօտ, Դուկի գիւղի շրջանում, տեղի ունեցած տաք կռւից յետոյ մենք գիւղը գրաւեցինք։

Բարանովիչից դէպի հարաւ-արևելք մեր զօրքերը կռւով անցան վերին Շարա գետի արևմտեան ափը, տիրեցին Մագըրկի դիմացի գագաթները և յետագայ կռիւներում նորից ձեռք ձգեցին 20 օֆիցեր, 1658 զինուոր և 3 գնդակացիր։

Ստիրի գետի ձախ ափում կռիւները շարունակվում են։ Լրացուցիչ տեղեկութիւնների համաձայն՝ այստեղ մեր վերցրած գերիների թիւը լրանում է 67 օֆիցերի և 2025 զինուոր։

Մնացած զօրաճակատում, բացի Օլէկսինեցի մօտ տեղի ունեցած ի նպաստ մեր կռիւներից, ոչինչ էական բան չը պատահեց։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Նոր Օլէկսինեցի շրջանում, Տարնօպոլից 30 վերստ հեռաւորութեան վրա, Գալիցիայում, երէկ մենք շեշտակի գրոհով վերցրինք հակառակորդի դիրքերի մի մասը։ Նոյնպէս ձեռք ձգեցինք նրանց դիրքերի մի մասը Լոպուշնից դէպի արևելք ընկած շրջանում։ Մի օրվայ ընթացքում այդ կռիւների մէջ մենք գերեցինք 128 օֆիցեր և մօտ 7500 զինուոր, ձեռք ձգեցինք 2 գաուբից և շատ գնդակացիրներ։

ԱՒՍՏՐՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
9 հոկտեմբերի

ՀՌՈՄ.—Գլխաւոր բանակից տեղեկացնում են.

Տիրօլում և Տրէնտինօյում մենք շարունակում ենք աջողութեամբ առաջանալ։ Ջուդիկարիա հովտում մենք գրոհ տալով գրաւեցինք թշնամու դիրքերից մէկը Մօնտէ-Մելինոյի մօտ։ Սուգանօ հովտում մենք գրաւեցինք Մօնտէ-Սէտօլէն։ Կորտեվոլէի վերին մասում և Ֆոլցարեգօյի շրջանում մենք շարունակեցինք մեր աջող գործողութիւնները, ոչնչացրինք թշնամու խրամները, ականներ պայթեցրինք ընդարձակ տարածութեան վրա։ Մօնտէ-Լեանօ հովտում մենք հարկադրեցինք թշնամուն նահանջել։ Դոնիա հովտի մուտքի մօտ թշնամին փորձեց յարձակում գործել մեզ վրա, բայց վանվեց խոշոր կորուստներով։

Իզոնցոյի և Կարսօյի շրջանում մեր արտիլերիայի գործունէութիւնը շարունակվում է։

Երէկ մեր օդագնացները նորից Թռիչք կատարեցին Կարսօյի վրա, ռումբեր նետեցին Այսովիցէի օդագնացութեան սրահի և թշնամու զօրամասերի վրա Տէմինիկի ու Վիրպուլէի մօտ և վերադարձան անվնաս։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
9 հոկտեմբերի

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Շվէդական «Գվալէնս» սուզանաւն երէկ առաւօտեան ենթարկվեց Իստադի մօտ գերմանական ռազմանաւի ռմբակոծութեան, որի ժամանակ նաւաստիներից մէկը ծանր վիրաւորվեց։ Բեռլինի շվէդական դեսպանը կտրուկ բողոք յայտնեց։ Իսկոյն, այդ միջադէպի մասին պաշտօնական հրատարակութիւնից յետոյ, գերմանական դեսպանն այցելեց շվէդական մինիստր-նախագահին և յետոյ արտաքին գործերի մինիստրին և յայտնեց իր անձնական խորին ցաւակցութիւնը եղածի առիթով։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՑՈՒՐՋԸ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
9 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Զինուորական մինիստրի իշխանութեան տակ պաշտօնավարող գեներալ-ադիւտանտ Րենէնկամպֆը արձակվում է պաշտօնից տնային պատճառներով—համազգեստով ու կենսաթոշակով։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Արդարադատութեան մինիստրութեանը կից հաստատված միջվարչական խորհրդակցութիւնը, ընդունելով որ բուլղար ժողովրդական մասսաները չեն ցանկանում պատերազմ Ռուսաստանի դէմ, անհրաժեշտ գտաւ Բուլղարիայի վերաբերմամբ տարածել միայն սահմանափակումները, որ Ռուսաստանը սահմանել է թշնամի պետութիւնների վերաբերմամբ, այսինքն 1914 թ. յուլիսի 28-ի հրամանը այն կանոնների մասին, որոնցով Ռուսաստանը ղեկավարվելու է պատերազմի ժամանակ, 1914 թ. նոյեմբերի 15-ի հրամանը՝ թշնամի երկրներին վճարումներ չանելու մասին և 1915 թ. յուլիսի 20-ի մինիստրական որոշումը՝ թշնամու ապրանքների մաքսը 100 %-ով աւելացնելու մասին, չը տարածելով միևնոյն ժամանակ բուլղարահպատակների վրա այն սահմանափակումները, որ սահմանված են մնացած կռւող պետութիւնների հպատակների համար։

ԿԻԵՎ.— Եկան Բուլղարիայից առաջին փախստականները։ Ռումինիայով անցնելու ժամանակ նրանք զգացվել են դէպի իրանց ցոյց տուած ուշադիր վերաբերմունքից։

ԱԹԷՆՔ.— «Էթնոս» լրագիրը գրում է. «Ըստ երևոյթին ներկայումս հարց է ծագել նոր լայն տէրիտօրիալ զիջումների մասին, որ անում են Յունաստանին համաձայնութեան պետութիւնները՝ չէզոքութիւնից հրաժարվելու համար, ըստ որում այդ պետութիւնները խոստանում են միաժամանակ Սոլուն ուղարկել 300,000 զինուորից բաղկացած զօրաբանակ. սակայն, այն հանգամանքը, որ դաշնակիցները ձգձգելով են զօրքեր ուղարկում Սոլուն, դրդում է Յունաստանին չը վստահել ընդունելու իրան ուղղված առաջարկութիւնները»։

«Էստիա» լրագիրը գրում է. «Շնորհիւ համաձայնութեան պետութիւնների նոր առաջարկութիւնների, Յունաստանը կարող է տիրել ամբողջ բուլղարական Թրակիային, նրա սահմանները կարող են հասնել համարեա մինչև Կ. Պօլիս, նա կը ստանայ Կիպրոսը և հողաբաժիններ Փոքր-Ասիայում»։

ՏՕԿԻՕ.— Պրեմիեր-մինիստրը կոկումինտօյի ժողովում յայտնեց, որ Եապօնիայի մասնակցութիւնը Գերմանիայի դէմ սկսված պատերազմին, որ արտայայտվեց Ցինդաօն գրաւելով, նաւատորմը Հնդկական օվկեանի հարաւային ջրերը ուղարկելը, Ռուսաստանին հնարաւորութիւն տալը՝ ուղարկելու Սիբիրի զօրքերը Գերմանիայի դէմ և նրան զէնք ու ռազմամթերք հայթայթելը—այս ամենը լիակատար իրաւունք են տալիս Եապօնիային մասնակցել պատերազմից յետոյ հաշտութեան կոնֆերենցիային։

ՀՌՈՄ.— Պապը ստացաւ բելգիական Թագաւորի պատասխանը իր սեփականագիր նամակին, որով նա խնդրել էր Թագաւորից նախաձեռնութիւն վերցնել հաշտութեան բանակցութիւնները սկսել տալու մէջ։ Թագաւորը պատասխանում է բացասաբար, շնորհակալութիւն յայտնելով պապին, որ խոստանում է գործ դնել իր ազդեցութիւնը գերմանացիների վրա՝ դրդելու նրանց հեռանալ բելգիական երկրից հաշտութիւն կնքելու դէպքում։ Թագաւորը իր նամակը աւարտում է՝ յայտնելով, թէ վար չի դնի զէնքը, քանի նրա երկիրը կը գտնվի ստրկութեան մէջ։ Պապը խիստ յուսախափված է իր դիմումի հետևանքից։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.— Պաշտօնական «Վիկտորուլը» յայտնում է, որ ի պատասխանի բուլղար կառավարութեան ձեռք առած միջոցների Սոլունից Ռումինիա փոխադրվող ապրանքների առաքումը դադարեցնելու վերաբերմամբ, Ռումինիան որոշել է Թոյլ չը տալ ապրանքներ փոխադրել Ռումինիայի վրայով դէպի Բուլղարիա։

ԼՕՆԴՕՆ.— Րէյտէրի գործակալութիւնը իրազեկ եղաւ, որ արտաքին գործերի մինիստրութիւնը մտադիր չէ այժմ հանդէս գալ Յունաստանի առաջ Կիպրոսը զիջելու առաջարկութեամբ. այնու ամենայնիւ լիակատար հիմք կայ հաւատալու, որ Մեծ-Բրիտանիան պատրաստ է զիջել Կիպրոսը Յունաստանին, եթէ վերջինս օգնութեան հասնի Սերբիային գոյութիւն ունեցող սերբյունական դաշնակցական հիման վրա։ Այդ հանգամանքը ապացուցանում է, որ դաշնակիցները պատրաստ են զոհաբերութիւններ անել, որպէսզի ապահովեն Սերբիային ամեն տեսակ հնարաւոր օգնութիւն ցոյց տալը։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
9 հոկտեմբերի

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՍԼԱՒ. — Այրվեց նաւահանգիստը։ Կրակին ճարակ դարձան շատ ապրանքներ։ Նախնական հաշւով վնասները հաւասարվում են $1^1/_2$ միլիոն ռուբլու։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎՍԿ (Եկատերինոսլաւի ն.)— Հողատէր Վասիլենկոն զէմստվային նուիրեց 7 դեսեատին հող և 75,000 ր.՝ հիւանդանոց կառուցանելու համար։

ԿՕՍՏՐՕՄԱ.—Վաճառական Կօլօւէզնիկովը կտակեց քաղաքին 70,000 ր.՝ աղքատ դասերի համար էժան կացարաններ կառուցանելու։ Քաղաքը արձան է կանգնեցնում նուիրողին։

ԼՕՆԴՕՆ.— Ասկվիտը երէկ գիշեր հանգիստ անցրեց։

ՄՕՍԿՎԱ.— Կայարաններում կուտակված մեծաքանակ վագոնների հարցը կանոնաւորելու համար եկաւ ներքին գործերի մինիստրը և իջաւ քաղաքապետի մօտ, ուր և երկաթուղային կառավարչի ներկայութեամբ կայացաւ խորհրդակցութիւն։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.— Երէկ երեկոյեան պայթեցին երկու ական, ծովափին վիրաւորվեցին զինուոր և օֆիցեր։ Քաղաքում պոկվել են մի քանի տանիք, փշրվել են շատ ապակիներ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՑՈՒՐՋԸ

—

◆ Վիլնայում գերմանացիք Թոյլ չեն տալիս ռուս ազգաբնակչութեանը համբուրել ս. Աստուածածնի պատկերը, որի պատճառով սկսվել են անկարգութիւններ։ Քաղաքապետ Պօլը կանչել է զօրքեր, որոնք և կրակել են ամբոխի վրա։

◆ Ռուսաստանում ուսանող բուլղարները միջնորդել են կառավարութեան առաջ առանձին շրջան որոշել իրանց բնակութեան համար։

◆ Ներկայումս ռուսաց ռազմաբեմի վրա, լաւատեղեակ անձանց կարծիքով, դըրութիւնը Դվինսկի շրջանում անհամեմատ լուրջ է, քան Ռիգայի շրջանում։ Թշնամին չէ կարողանում կապ հաստատել այդ երկու շրջանների միջև՝ ակտիվ գործողութիւնների դիմելու համար։ Ռուս զօրքերը աստիճանաբար ետ են մղում ուժեղ թշնամուն։ Հաւանական է, որ թշնամին բոլորովին հեռանայ Բարանովիչի ռազմավայրից։ Պոլեսիայի մօտ ռուսական առաջխաղացումը շարունակվում է։ Վճռական ճակատամարտի ժամանակը մօտենում է։

◆ Մոսկվայի շրջանում ներկայումս կուտակվել են աւելի քան 6000 վագօն ապրանքներով։ Այդ առիթով Մոսկվա է մեկնել ներքին գործերի մինիստրը։

◆ Պետրօգրադում ռումինական կառավարութեան ներկայացուցիչը շատ կարևոր խօսակցութիւն է ունեցել Մերձաւոր Արևելքի բաժնի կառավարչի հետ։

◆ Սերբիայում աւստրօ-գերմանական առաջխաղացումը կանգնեցվեց ամբողջ ռազմաճակատի վրա։ Բուլղարները փշրում են սերբական երկաթուղագծերը։

◆ Հաղորդում են, որ Դէդէաղաջում ափ են իջել իտալական զօրքեր։ Ֆրանսիական նաւատորմը ռմբակոծում է Դէդէաղաջը։

◆ Կայզերը բուլղար զօրքին ուղղած կոչի մէջ հաւատացնում է, որ Բուլղարիան մօտիկ ապագայում դառնալու է տէր ու իշխան Բալկաններում, Թագաւորելով Սև, Եգէյեան և Ադրիատիկ ծովերի վրա։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

* *

Քաղաքն ու մարդիկ հեռու մնացին
Ու մենք էլ հեռու պատնէշներից դուրս,
Որոնց դռները անաղմուկ բացին,
Ու մենք սլացանք պատնէշներից դուրս,
Իսկ կեանքն ու մարդիկ հեռու մնացին։

Ճօճվում է կառքը լայն փողոցներում,
Լոյսեր ու մութեր խառնում իրարու.
Խառնում իրարու մութեր-ցնորում
Ու սլացնում է մարդկանցից հեռու
Միալար ճօճումով լայն փողոցներում։

Սիրուն գլուխդ կախվել է Թևիս,
Անուշ հայեացքդ մարել մութի մէջ.
Մեղմ տարուբերվիր. գուցէ Թևթևիս,
Գուցէ Թևթևի յոյզ ու եղէջ...
Մեղմ տարուբերվիր՝ գլուխդ Թևիս։

Լէյլի

ՊՈՂՊԱՏԷ ԱՐՏԻՒԸ

(Օղայու Պէգուի անմահ յիշատակին)

—

Իմ ճամբէն անափ, իմ ճամբէն անծայր,
Շուրջըս անթափանց, սև, խաւար գիշեր...
Մոռացած ծնող, և քոյր, և եղբայր,
Կուզէի՝ ոչ ոք ինձ էլ չը յիշէր...

Ուզում եմ լինել «անխի՛ղճ» և «անգութ»,
Գնալ ու գտնել զօրքը Թշնամու.
Ուզում եմ Թափել ռումբերի կարկուտ,
Ջնջե՛լ նրա գլուխն արիւնարբու...

Երկինքը, որպէս մի հանգած փարոս,
Գրկե՛լ եմ ամուր, կարող ձեռքերով,
Արհամարհում եմ դըժոխք, տարտարոս,
Դըրախտն եմ ծաղրում ես իմ երգերով...

— Լսի՛ր, ականջ դիր իմ ազատ երգին,
Ազատ բնութիւն, ես քե՛զ եմ սիրում.
Սիրում եմ քո վեհ տարերքը ուժգին,
Որ հե՛զ սրտերին սարսափ է բերում...

Սիրում եմ ես ձեզ, սեգապանծ լեռներ,
Սիրում քարացած ձեր հպարտ հոգին,
Որ մի՛շտ ձգտում էք դէպ բարձր, դէպ վե՛ր
Եւ զզուանք նետում ստոր աշխարհքին...

Սևամած երկնի սևաթոյր ամպեր,
Ժըպտացէք հոգուս կայծակէ ժըպտով.
Կարկուտ թափեցէք, հարձակէք շանթեր,
Թըշնամու վե՛րջն եմ ցանկանում շուտով...

Ուզում եմ լինել «բի՛րտ, անխի՛ղճ, անգութ»,
Գնալ ու գտնել որջը Թշնամու...
Ուզում եմ Թափել ռումբերի կարկուտ,
Եւ ջարդել նրա գանգն արիւնարբու...

Թոյլերին Թողած և խի՛ղճ, և օրէնք,
Ես լոկ եմ սիրում ցասկոտ բընութեան.
Ջարդե՛նք, կայծակներ, ջարդենք ու փըշրենք
Դարաւոր շէնքը զզւի՛ր բըռնութեան...

Սեդրակ Յովհաննիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք 1) Խարկովից, Շուշանիկ Կարբինեանից 70 ռուբլի, որից 25 ռուբլին իր կողմից նուիրված, իսկ 45 ռուբլին՝ իր բարեկամներից, իր տօնի օրը ստացված նրանցից. 2) Թիֆլիսում, Վասիլիյ Փուզինեանից՝ 10 ռուբլի։

ՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

—

Չորեքշաբթի, հոկտ. 7-ին, երեկոյեան գնացքով մեկնեց Էջմիածին՝ այնտեղից Իգդիր և Վան գնալու համար, Վանի շրջանի զինուորական նոր մար, Վանի նահանգապետ փոխ-գնդապետ Ալֆէրեվ Իօսիֆովիչ Տէրմէնը։ Նրան ուղեկցելու

են Վան հայկական միլիցիան, բաղկացած 200 կամաւորներից՝ խմբապետութեամբ Արմենակ Եկարեանի և 100 կօզակներ։ Նահանգապետը ներկայանալու է Էջմիածնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, ինչպէս և միլիցիան, Վեհի օրհնութիւնը ստանալու։

Այս առիթով մեզ ուղղված հարցումներին, թէ արդեօք նախկին նահանգապետ Արամը արձակվա՞ծ է պաշտօնից թէ ոչ, կարող ենք այս պատասխանել, որ, ինչքան մեզ յայտնի է, Արամի պաշտօնից արձակման հրամանագիրը տանում է նոր նահանգապետը, որին Արամը պէտք է յանձնէ բոլոր գործերը։

Ցանկանք, որ նահանգապետը, իրան գործակից ունենալով տեղացի հայերից կազմված միլիցիան և գիտակ, հմուտ ու ժողովրդասէր անձինք, կարողանայ կեանքի կանչել աւերված երկիրը և հայ ժողովուրդը կարողանայ վերադառնալ իր օջախները։

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Փախստականներին Թիֆլիսում օգնելու համար բաց թողած միջոցներով բացվում է նոր հիւանդանոց Հայաստանից փախած կանանց և երեխաների համար։

—

Գանձակի նահանգապետը հեռագրով յայտնել է Բագ. Միութեան տեղիս ճիւղի լիազօրին, որ Գանձակի նահանգում գտնված 10,000 փախստականներից 8000-ը զուրկ է տաք հագուստից։ Դրանցից 2000-ը տղամարդիկ են, 3000-ը կանայք, նոյնքան էլ երեխաներ։ Սպիտակեղէնի պակասութիւն ունեն ամենքը։

—

Վերջերս Ալեքսանդրոպոլում սկսվել են սաստիկ ցրտեր։ Մեր ստացած մի նամակից մենք իմանում ենք, որ այնտեղ նոյնիսկ ձիւն է եկել։ Բայց չը նայած դրան Ալեքսանդրոպոլում ապաստանած փախստականները գտնվում են վրանների տակ։ Այժմ, Ալեքսանդրոպոլի քաղ. կոմիտէտը, դիմել է Բագ. Միութեան կոմիտէտին, խնդրելով ձմերային բարակներ կառուցել Ալեքսանդրոպոլում։

ՕՐՎԱՅ ՆՇԱՆԱԲԱՆԸ

Երբ վերջանում է հին երազը և կործանվում են մեր երեակայութեան կառուցած օդային ամրոցները, անհրաժեշտ է գոյութեան, պայքարի և աշխատանքի նոր ուղեգիծ առաջ մղել. այդ նոր ուղեգծի պահանջը զգացվել է դեռ չորս ամիս առաջ, յուլիսեան գաղթականութիւնից անմիջապէս յետոյ։ «Մշակը» այդ չորս ամսվայ ընթացքում հնարաւորութեան սահմաններում աշխատել է լուսաբանել նոր հանգամանքները և պարզաբանել է հին գործունէութեան սխալները. բայց չի կարելի անվերջ եղած-կատարվածը հօլովել. այդպիսով միայն ապագայ պատմաբանին կարելի է ուրախացնել նիւթի առատութեամբ։ Կարևոր է մտածել նաև գալիք օրերի մասին. պէտք է պատրաստվել հնարաւոր անակնկալներին, պէտք է զգաստ և ուշիմ լինել՝ աւելի ծանր վէրքեր չը ստանալու համար։ Այդ պէտք է անէ հասարակական ծառայութեան նուիրված անկախ մամուլը։ Եւ մենք տեսնում ենք, որ հայ օրաթերթերն արձագանք են տալիս այդ պահանջին։

Ինչպէս յայտնի է, սեպտ. 11-ին նշանակվել են Վանի, Դիադինի և Բայազէդի նոր կառավարիչներ, որոնցից առաջին երկուսը հմուտ վարչագէտներ են, վարել են պատասխանատու պաշտօններ Հիւսիսր Արևելքում, իսկ երրորդը յայտնի օրէնտագէտ է, Փոքր Ասիայի ազգութիւններին և նրանց լեզուին ծանօթ մէկը։ «Մշակը» և «Արև» արձանագրեցին նոր կառավարիչների նշանակման փաստը, իրանց կողմից արին որոշ լուսաբանութիւններ, ցոյց տվին նոր նշանակվածների կատարելիք գործը և բարեմաղթեցին, որ նրանք ուղղամտութեամբ կառավարեն նոր նուաճված գաւառները։ Ի հարկէ, նրանք «ժամանակաւոր» կառավարիչներ են, բայց պատերազմական դրութեան պատճառով երկարատև կարող է լինել նրանց կառավարչական գործունէութիւնը. ուստի և պէտք էր որ մենք հետաքրքրվէինք, թէ ովքե՞ր են նշանակվածները, քանի որ կառավարչապետի անձից շատ բան է կախված, մամանաւանդ ներկայ խառնաշփոթ շրջանում։

Անշուշտ մի անգամից, կախարդական գաւազանի մի հարուածով նոր նուաճված գաւառներում չէ կարելի ամրապնդել օրէնքները և արդարութիւնը. դրանցով չէ ապահովվում և երկիրը, մինչև չը վերջանայ պատերազմը. ուրեմն գաղթածների ամբողջական վերադարձի մասին այժմ խօսք անգամ լինել չէ կարող, քանի որ ոչ մի առհաւատչեայ չը կայ, թէ չեն կրկնվի դեկտեմբերեան և յուլիսեան դէպքերը։ Բայց միաժամանակ և չէ կարելի բոլորովին անխնամ ու բաղդի քմահաճոյքին թողնել երկիրը. անհրաժեշտ է այն պաշտպանել և պահպանել. պաշտպանել այնտեղ մնացած ազգաբնակութիւնը, պահպանել գաղթածների թողնված սեփականութիւնները, հաստատութիւնները, կուլտուրական կոթողները և գիւղատնտեսական հարստութիւնները։ Դրանք անհրաժեշտ են, որպէս զի յետոյ հնարաւոր լինի վերակենդանացնել խաղաղ և անդորր կեանքը։ Բայց ով պէտք է լինի պաշտպանողը. նոր կառավարիչնե՞րը, որոնք և պէտք ունենան իրանց միլիցիաները, կազմված տեղացիներից։ Վանի շրջանի համար արդէն կազմված է միլիցիան գլխաւորութեամբ Վանի ինքնապաշտպանութեան հերոս Արմենակ Եկարեանի. երկրին քաջ ծանօթ և երկիրը սիրող այդ հերոսը կարող է աջողութեամբ պաշտպանել և պահպանել այն մինչև բնակիչների վերադարձը։ Պէտք է միայն օգնել նրան, աւելորդ արգելքներ չը դնել նրա խմբի առաջ, դրանով միայն անօգուտ դանդաղումն է գոյանում։

Այդպիսով, ուրեմն, օրվայ նշանաբանն է՝ պաշտպանել եւ պահպանել երկիրը։

Եւ այս նշանաբանն աւելի ընդարձակ է և ընդգրկում է մեր կեանքի միւս երեսյթները ևս, որոնց մասին յետոյ։

Գ. Տ.-Ռ.

ԵՐԲ Է ՑԻՇՎՈՒՄ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆԸ

Այս էջերում թէ մեր և թէ ուրիշների կողմից շատ է խօսվել այն անբնական փոխյարաբերութիւնների մասին, որ գոյութիւն ունի հայ ժողովրդական զանգուածի և հայ ունևոր, բուրժուա դասակարգի միջև։ Մի դասակարգ, որ իբրև թէ կոչված է իր ուսերին վերցնելու ազգային ներկայացուցչութեան պատասխանատու պաշտօնը՝ մեր մէջ խուսափում է այդ դերից, անգիտանում է իր ազգային պարտքը, հրաժարվում է առնչութիւն ունենալ իր ծնող մարմնի հետ։ Այսքան հեռու մնալով հայութեան ընդհանութիւնից՝ այդ դասակարգը իր բարեկեցութիւնը դարբնում է այնպիսի եղանակով, որ հայ անունն աւելի է դարձնում հարեան ազգերին։ Այս հանգամանքը, ասել ենք մենք այս էջերում, պէտք է որ ստիպէր հայ բուրժուազիային երախտապարտ լինել դէպի հայ ժողովուրդը, որ յանիրաւի նրա արարքների պատճառով բամբասվում է և հալածվում. սակայն մենք հրապարակում չենք տեսնում նման մի բան։ Հայ բուրժուազիան աւելի ամուր է փարում խորթացման ուղին և իր նիւթականը յայտարարում միակ փրկարար ու կենսատու նեցուկը մեր յեղյեղուկ և անկայուն միջավայրում։ Աւելի մեծ կարճատեսութիւն անկարելի է երևակայել։ Դա կարճատեսութիւն է, որ դէպի խորխորատն է առաջնորդում հայ բուրժուազիային իր կուտակած սեփականութեամբ հանդերձ։ Այդ բուրժուազիան երբէք չը պիտի մոռանայ, որ մենք չենք ապրում մի հասարակակարգի մէջ, երբ սեփականատիրոջից չեն հարցնում նրա ազգային պատկանելիութիւնը։ Այս երկրի պետականութիւնը դեռ այդ աստիճանի հասունութեան չէ հասել և օրէնքի ժամին պաշտպանութիւն է ցոյց տրվում ոչ թէ սեփականութեանը անխտիր, այլ թէ ով է նրա տէրը։ Տասը տարի առաջ հայ բուրժուազիան ցայտուն կերպով զգաց այդ՝ իր կաշուի վրայ, և այն ժամանակ նա ընկարկում էր հայ ժողովրդի ծոցից ելած պաշտպաններին։ Այդ ժամանակ նա զգաց ու տեսաւ, որ ինքն առանձին անզօր է հակառակութեամբ եռող միջավայրում, իսկ զօրաւոր՝ երբ կռթնած է հարազատների մասսայական պաշտպանութեան վրա։ Հին դասը նորից մոռացվել է, և ի զուր։ Այսօր մենք վայրկեաններ ենք ապրում, որ միայն հայ ժողովրդի ֆիզիքական գոյութեամբ և ձեռնտուութեամբ կարող է յարատևել մեր կեանքը և անվտանգ մնալ մեր ունեցածը։ Ով այսպէս չէ դատում, նա իր ոտքերի տակ վիհ է փորում և դէպի կորստեան անդունդը քայլում։ Այսօր հրամայական պահանջ է հայ ժողովրդի հետ լինել, նրան սպասաւորել և նրա կենդանութեամբ կենդանի լինել։

Բայց ինչու նորից սկսեցինք խորհրդածել հայ բուրժուազիայի արատների մասին։ Պատճառը մի տեղեկութիւն էր, որ կարդացինք մայրաքաղաքի թերթերից մէկում։ Ահա այդ տեղեկութիւնը. «Բացառութիւն օրէնքից. Բեսսարաբիայում՝ Պետ. Դումայի անդամ Դէմեանովիչի միջնորդութեամբ 1915 թ. փետրվարի 2-ի սահմանափակող օրէնքը չը պիտի տարածվի 29 կալուածատէր հայերի կայքի վրա։ Այդ հայերն Աւստրիայի նախկին հպատակներից են և նրանցից 7-ը կրում են Դէմեանովիչ ազգանունը, իսկ միւսները Դէմեանովիչների ազգականներն են» («Н. В.» № 14209)։ Հայերից շատ քչերը գիտեն, որ II, III և IV Պետ. Դումաներում աջակողմեան պատգամաւորների շարքում աչքու է գրաւում մի հայ. դա այս տեղեկութեան մէջ յիշված հարուստ Դէմեանովիչն է, որ ընտրվում է Պուրիշկեվիչի հայրենիքից։ Երբևիցէ Դէմեանովիչը յիշե՞լ է իր հայութիւնը։ Ո՛չ։ Նա լռել է անգամ այն ժամանակ, երբ III Պետ. Դումայում, կովկասեան հարցաքննման ժամանակ, իր համախոհ Պուրիշկևիչն . . . . . սուտ էր արտավիժում հայութեան հասցէին, հայհոյում էր մեզ և շղթաներ էր պահանջում մեզ համար։ Հիմա Դէմեանովիչը յիշել է իր ծագումը, յիշել է, երբ պէտք է փրկել 29 իր նմանների կալուածները։ Զի որ 1915 թ. փետրվարի 2-ի օրէնքը գալիս է վտանգելու մեզ թշնամի պետութիւնների հպատակների կայքը։ Ահա այդ վտանգի դիմաց Դէմեանովիչը յանկարծ զգաց է վգացել դէպի իր ծագումը և հայ կոչվելն ընտրել իր համար փրկութեան խարիսխ։ Հիմա նրա ազգականների կայքը կը մնայ անձեռնմխելի։ Հայ անուան հովանու տակ չի պակասի Դէմեանովիչների և ոչ մի ծղոտը։

Իսկ ինչպէս է ստեղծվել այդ դրութիւնը, որ Դէմեանովիչները՝ օտարահպատակ լինելով հանդերձ՝ մնում են տէր ու տնօրէն իրանց սեփականութեան։ Այդ դրութիւնը ստեղծվել է թիւրքահայերի շնորհիւ։ Զը լինէր նրանց համակրութիւնն ու աջակցութիւնը ռուսական զէնքին՝ Դէմեանովիչի հայ լինելը չէր փրկի նրա ազգականների սեփականութիւնը։ Այդ սեփականութիւնը անխախտ է մնում հարիւր հազարաւոր հայերի արեան ու արցունքի գնով։ Բայց զգու՞մ է այդ Դէմեանովիչը։ Զգում են այդ հայ բոլոր Դէմեանովիչները։ Որ մի ամբողջ ժողովուրդ ողջակիզվեց իրանց «պարգերես» անելու համար։ Եթէ Դէմեանովիչները զգում են այդ, ապա ինչու չեն խոնարհվում այդ ժողովրդի առաջ, ինչու չեն սպասաւորում նրա անեղը կարիքներին, ինչու չեն իրանց արեան գնով փրկված սեփականութիւնից լիառատ բաժին հանում այդ ժողովրդի սպեղանի դնելու նրա արիւնածոր վէրքերին։

«Ուր ժողովուրդը, այնտեղ և հառաջանքը»։ Այս է մեր կացութիւնը։ Ժողովրդի հառաջանքը անձեռնմխելի սեփականութիւն է պարգևում Դէմեանովիչներին, իսկ իր համար դժնդակ ապագայ կերտում։

. . . .

Դ. Ա.

ԱՋԱՐԱՑԻՆԵՐԻ ԳՈՐԾԸ

Շարունակվում է աջարացիների գործը, որը հետզհետէ դառնում է հետաքրքրական։ Հարկաւոր ենք համարում մէջ բերել 4-րդ նիստի նկարագրութիւնը։

Դատավարութեան չորրորդ օրը սկսվում է վկայ Յովհաննէս Նիկողոսեանցի ընդարձակ ցուցմունքով։

Վկան ազատ կերպով ռուսերէն խօսելով ունկնդիրների առաջ պարզում է չետաների Արդանուշ մտնելու և դրան հետևող հայերի կոտորածի մանրամասն պատկերը։

Նախկին վկաների ցուցմունքին, թէ ինչպէս թիւրքերը եկան և ինչպէս դիմաւորեցին նրանց, նա աւելացնում է, թէ տեղական մուսուլմանները երաշխաւորեցին եկողներին հայերի համար, որ սրանք խաղաղ բնակիչներ են, որոնցից չը պէտք է երկիւղ կրել։ Տեղական մուսուլմանական գիւղերը բնութիւններին, որ կատարում էին չետաները, վկան եզրակացնում է նրանից, որ չետաներին միշտ առաջնորդում էր գտնել թաքնված հայերից նրան, որը իրանց հարկաւոր էր այդ րոպէին։

Վկան շատ պարզ կերպով է նկարագրում դեկտեմբերի 24-ի ողբերգական գիշերվայ առանձին էպիզոդները։ Ամեն կողմից լսվող ճիչերից և լացից նախազգալով, թէ ինչ է կատարվում, Նիկողոսեան վերցնում է երեխաներին և շտապում փրկութիւն որոնելու։ Այդպէս դեգերելով մերձաւոր փողոցներում և սարսափով անցնելով ընկած դիակների վրայից, նա վերջապէս իրան գցում է մի նկուղ և այդտեղ էլ թաքնվում։

Առաւօտեան, թիւրքերի կարգադրութեամբ, սկսեցին հաւաքել դիակները։ Զինուորները օգտվեցին դրանից և սկսեցին մերթատել սպանվածների ազգականներին։ Վերջիններիս՝ հրաւակները մայրերի գլխից նետում էին ձորերը. վկան յետոյ հաշվել է դրանց. եղել են 40 հոգի։ Դրանց մէջ, յայտնի չէ ինչու, եղել են և մուսուլմաններ։ Այս առիթով պաշտպանի տուած հարցին՝ վկան պատասխանեց, որ, ըստ լուրերի, այդ մուսուլմանները սպանվել են ռուս զօրքի հետ ընդհարվելու ժամանակ։

Մեղադրեալներից վկայ Նիկողոսեանը ճանաչում է միայն Մահմուդին և Բեամիլ Ղադիր-օղլիին։ Մահմուդին նա հանդիպել է երեք անգամ, ըստ որում յիշում է, որ Մահմուդը առաջին անգամ հաղորդեց իրան այն պարտութեան մասին, որ ռուսները հասցրել էին թիւրքերին։ Բեամիլի մասին նա լսել է իր աներոջից, որ այդ մեղադրեալը գնացել է վերջինիս մօտ, պահանջելով փող վճարել այն մուրհակի համար, որ աները ստորագրած է լինում որպէս վկայ։ Այդ ժամանակ Բեամիլը իրան պահում է սպառնական, թէև զինված չէ լինում և մօտը ունենում է միայն ձեռնափայտ։

Պաշտպանների առաջարկած մի շարք հարցերին, վկան յայտնում է, որ չետաների շրջանում եղել են տեղացի բնակիչ մուսուլմաններ, որոնց սակայն նա չէ տեսնում մեղադրեալների մէջ, և որ մինչև ռուսների վերադարձը՝ Արդանուշի շրջանի մուսուլման բնակիչների մեծամասնութիւնը փախաւ Թիւրքիա։

Մեղադրեալ Մահմուդի մասին լաւ վկայութիւններ են տալիս հետևեալ երկու վկաները՝ Պօղոս Շիմզիրեան և Ցակոբ Մաջանեան։ Վերջինս հաստատում է այն փաստը, որ մոլլա Սեֆեր-օղլին Ղազարեանի տանը կարդացել է ֆեթվան։ Իսկ այն մասին, թէ հայերի ջարդ է պատրաստվում, վկան իմացել է Թաքիր Իսմայիլ-օղլիից և ուրիշ երկու չետաներից։ Նա ինքը ջարդի ժամանակ փախել է լեռնեաւը, քարանձաւում պահվելու, և անցել է հէնց այն ժայռի մօտով, որի կատարից չետաները ցած էին նետում հայերին (ջարդից յետոյ բռնվածներին). հէնց հետևեալ առաւօտը նա այդտեղ հաշւում է 52 դիակ։ Երկու օրից յետոյ ժայռից ցած էին նետում ոչ թէ մէկ-մէկ, այլ երկու-երեք հոգի իրար կապկպած, որքան կարողացել է տեսնել լուսնի լոյսով։

Վկայ Մարիամ Մալեան մեղադրեալներից ճանաչում է Շաքիր-Իսմայիլ-օղլիին և Օրդի-բէկին։ Շաքիրը մտնում է նրա տուն և հրացանի փողը դնելով իր ազգականի կրծքին՝ դրամ է պահանջում նրանից։ Նոյնն է անում և Շերիֆը։ Թէ մէկին և թէ միւսին նա տալիս է 3-ական ռուբլի, վերջին դրամները, որ մնացել էին իր մօտ։ Վկան ճանաչում է և Օրդի-բէկին, որին նա տեսել է չետաների հետ։ Երեքի դէմքն էլ նա լաւ յիշում է, չը նայած որ առաջին երկուսին նա տեսել է մի անգամ, այն էլ երեկոյեան, լամպի լոյսով։

Վկայ Պօղոս Սարուխանեան պատմում է, որ Հասան Շեվքիկ-օղլին և Փաշա Խազնի-օղլին իրան ստիպել են փամփուշտներ տանել թիւրքական դիրքերը, և նա ինքը 25 ռ. փրկանք տալով ազատվել է։

Մի ուրիշ վկայ մեղադրեալներից ճանաչում է Թեֆիկ-օղլիին (չետնիկ), Մուստաֆա Մամէդ-օղլիին, որ թիւրքերի մօտ պահակ է եղել, այնուհետև՝ եղբ. Սալիհ-օղլիներին, որոնցից Օմերը իր ձին տարել է Թիւրքիա։ Ցետոյ նա ճանաչում է Զէզալիդ Ահմէդ-օղլիին, որին հանդիպել է զինված, և Շաքիրին, որը հաւաստիացրել է վկայի մօրը իր անդաւաճան բարեկամութեան մէջ, բայց և այնպէս նրա տնից հաւաքել-տարել է պղնձէ բոլոր ամանեղէնները։

Այս վկաներից յետոյ խօսում է Վէյսել Մահմուդ-օղլի։ Սա Արդանուշում ունի երկու տուն. ինքը հագած է ցնցոտիներ, թէև չալմա ունի։ Վէյսելը — տան ծառայի — ասում է, որ Տանձոտի մուսուլմաններից շատերը, ճիշդ է, զրկում էին չետաներ, բայց հարկադրաբար։ Իր նախկին ցուցմունքների մէջ մեղադրված Ահմէդ-Իւսուֆ-օղլիին նա չի ճանաչում, բացատրելով որ ի նկատի է ունեցել Ահմէդ-Կոչ-օղլիին։ Չետաների հետ տեսել է և Բաքիր Մահմէդ-օղլիին։ Մահմուդի մասին նա գիտի, որ սա կամենում էր իրան կնութեան առնել հայուհու, որին բերեց իր տուն և յետոյ բաց թողեց։

Վկայ Սրբուհի Ջամջեան ցոյց է տալիս Ահմէդ Իւսուֆ-օղլիին, որը ծեծել է իր ամուսնուն և հանել նրա տանամանները։

Վկայ Աննա Նիկողոսեան ճանաչում է Մահմուդին միայն լաւ կողմից։

Վկայ Մանուշան Սաքոյեան պատմում է, որ իր որդին, չետաների մօտից փախչելով, իրան ասել է Բեկիրի մասին, որը մեղաւոր է իր կալանաւորման մէջ. յետոյ նրա որդին սպանվում է, որի շորերը գտնվում են Թեֆիկ-Ալի օղլիի տան ամբարում։ Մեղադրողների հարցին, թէ ճանաչում է նա արդեօք Մահմուդ Ալի-օղլիին, վկան մօտենում է մեղադրեալին և նրա ուսը շարժելով՝ ասում է ժպիտով. «Ահա նա, հայի փեսան»։ Այնուհետև վկան բացատրում է, թէ Մահմուդը իր որդու համար կնութեան էր ուզում վկայի աղջկան. նրան մերժում են, որից յետոյ նա վերցնում տանում է հարեան հայի աղջկը, հագցնում թիւրքական շորեր և ստիպում կատարելու թիւրքական ծէսեր։

Դատավարութիւնը շարունակվում է։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

Վասպուրականի գաղթական հայութիւնը նորէն կը դիմէ իր արիւնաներկ բնագաւառը։ Հազիւ թշնամիի ոտքը մի քանի քայլ հեռացած Վանէն, ջախջախուած վասպուրականցին նորէն կապեց իր խեղճուկ շալակը և տխուր, արիւնոտած սրտով, բայց հաստատ մտադրութեամբ ճամբայ ելաւ դէպի իր հայրենական տնակը։ Ապրիլ իր պապերու ապրած տեղը, փակչիլ իր դարաւոր հողին կամ մեռնիլ-բնաջնջուիլ—այդ է Վանի հայութեան անխախտ որոշումը։

Վանեցիներու վերադարձին մեծագոյն արգելքներէն մէկն ալ այրուած տուներն են։ Կարծես բաւական չէին արտաքին հարուածները, յիմարներ ու չարամիտներ կրակի տուին Վանի հայերու լաւագոյն շէնքերը, և այսօր շատ վանեցիներ, որոնք ամբողջ սրտով կը փափաքին երկիր վերադառնալ ու հաստատուիլ իրենց քաղաքին մէջ, չեն կարող այդ քայլն առնել, մտածելով որ հոն չպիտի գտնեն նոյն իսկ իրենց ամայի տունը, ուր կարողանային պատսպարուիլ վերահաս ձմրան խստութիւններէն, և նախադաս կը համարին մնալ Կովկաս ու սեւ կերպով քարշ տալ հոս իրենց գոյութիւնը։

Վստահ կարելի ըսել, թէ Վանի վերաբնակեցման մեծագոյն արգելքներէն մէկն է այս պահուս այրուած տուներու խնդիրը։ Եւ մտածել թէ այդ կործանարար քայլն առած են ո՛չ թէ թիւրքերը, ո՛չ թէ Ջէվդէթը, ինչպէս անցեալներ գրած էր տեղական թերթ մը, չենք գիտեր ինչ նկատումներով, այլ կարգ մը գառնուկի հագուստով գայլեր։

Պարզ խօսինք. վանեցի և կամաւորական խումբերէ կանաչան ականատեսներ գրաւորապէս ու բերանացի կը վկայեն, թէ Վանի առաջին գաղթի վերջի օրերուն՝ երկուշաբթի օրուընէ մինչև հինգշաբթի՝ թիւրք բանակին կամ Ջէվդէթի Վան մտնելէն առաջ արդէն իսկ բոցերու մէջ էին Վանի լաւագոյն տուներէն շատեր։ Ասոնք իրենց ստորագրութեան տակ կը տեղեկագրեն մեզ, թէ տուները կայրուէին բուն իսկ հայ կամաւորներու ձեռքով։ Ականատես վանեցիներ կը վկայեն, թէ տուները կայրուէին ցուցակի մը համաձայն։

Վանի նախորդ նահանգապետ պ. Արամ Վանի մէջ կը գտնուէր այս հրկիզումներու ատեն, ինչպէս նաև կամաւորներու շատեր։

Անտարակոյս պ. Արամ ևս չէր կրնար անտարբեր աչքով դիտել քաղաքի այս հրկիզումը և քննեց ու սուտվեց, թէ ովքե՞ր էին թշուառացած ժողովուրդի մը այս վերջին ապաստարաններն այրող-փճացնողները։ Ստոյգ է թէ ցուցակի մը համաձայն հրկիզուած են տուները։ Ովքե՞ր էին այդ ցուցակը կազմողները, և ովքե՞ր՝ հրկիզման դժոխային գործը կատարողները։ Ի՞նչ նկատումներով ցուցակագրուեցան հրկիզելի տուները։

. . . .

Իրազեկ

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԱՅՐ-ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ

Հայաստանի բեկորների մեր ապաստարանը թեակոխեց արդէն իր գոյութեան երրորդ ամիսը, և այս ամբողջ ժամանակամիջոցում հիւանդութեան (էպիդէմիա), մահվան ոչ մի դէպք չեղաւ։ Մենք միշտ կըրկնում ենք և շեշտում այս փաստը, որ ամենասփոփիչն ու միակ մխիթարութիւնն է մեր։

Ցրտերը սկսում են, ապաստանածների մեծագոյն մասը տարբերիկ, առանց անկողնի ու հաստատ բնակարանի են։

Ապաստարանում կառուցվող աղիւսաշէն ձմերային տրանը թէյարանի և ճաշարանի համար վառարաններով և խոհանոցով՝ օրերս պատրաստ կը լինի. ցանկանում ենք յարմարեցնել և հանրակացարանի, որ գոնէ մի քանի հարիւր հոգի գլուխերն էլ, սակայն... սակայն ոչ պետութիւնը, ոչ Քաղաքների Միութիւնը մատ-մատի չեն խփում, իսկ մենք էլ վճռել ենք մինչև վերջը մնալ անխախտ մեր որոշումի մէջ, այն է՝ ոչ օքի դիմում չանել և ազգային աղէտը թողնել ազգային անհատական սփոփանքին։

Ստացված են նուէրներ՝

Պոլիվից՝ անդրիագործ Ա. Տէր-Մարուքեանից «Ռուսական Արծիւը Մասեաց Աղաւնուն հովանի» իր ստեղծագործութիւնից արտանկարված 200 պոստկարտեր։

Քրիստափոր Մելիք-Մարութեանից 10 ռ., Գրիգոր Պալեանից 1 ռ., Ռոստոմ Բաղդասարեանից 5 ռուբլի։

«Մշակի» միջոցով՝

Թերմեզից՝ Արսէն Սափարեանի միջոցով հանգանակած 16 ռ., Ալաւերդուց՝ Ա. Ցովհաննեանից 15 ռ., Մելիքեանից 1 ռ., Մուրադեանից 50 կ., Մոսկվայից՝ Ցարութիւն Հախնազարեանից իր անհրաժեշտ Պօղոս Աղամիրզեանի դագաղին պսակի փոխարէն 40 ռ.։

Տ. Նազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Կովկասեան մի շարք քաղաքներից, ինչպէս օրինակ Գանձակից, Երևանից, Ալեքսանդրոպոլից, քաղաքային վարչութիւնը ստացել և ստանում է գրութիւններ, որոնց մէջ խնդրում են աջակցութիւն ցոյց տալ ալիւր և փայտ ստանալու։ Այդ նպատակով Թիֆլիս է եկել Գորիի քաղաքագլուխը։ Նրա ասելով ալիւրի գները այդ շրջանում բարձրացել են անհաւանական չափերի։ Զանգեզուրի գաւառում ալիւրի պուդը ծախվում է 4 ռ., Բաքուի գաւառում 3 ռուբլիով։ Դրա հետևանքով էլ սոված գիւղերի ազգաբնակութիւնը մաս-մաս դիմում է դէպի քաղաքները հաց վաստակելու յոյսով. սակայն դրանք իրանց հերթին սպառնում են քաղաքներում սուր ճգնաժամ ստեղծել։

◆ Ահա քանի օր է Թիֆլիսում նորից սկսվեց ածուխի տագնապ։ Ազգաբնակութեան աղքատ դասերը փողոցից փողոց են վազվզում 5—10 կոպէկի ածուխ գտնելու համար, որպէսզի օրվայ պէտքերին բաւարարութիւն տան։ Ածուխ կամ բոլորովին չէ ճարվում, կամ եղածը սաստիկ թանգ գներով են վաճառում։ Զարմանալի կերպով գիւղերից ածուխ բերելը՝ աւանդաբար, մանաւանդ սայլերով, վերջին ժամանակ միանգամից դադարել է։ Ի՞նչ է պատճառը։ Պատճառը դարձեալ քաղաքային տնտեսական կառավարիչների ու հսկիչների անփոյթ վերաբերմունքն է դէպի քաղաքի ազգաբնակութեան շահերը, որից և օգտվում են առհասարակ շահագործող անձինք, իսկ ներկայ դէպքում «չարչիները»։ Կը տեսնէք, որ քաղաքում պտտվում են այդ չարչիների փոքրիկ սայլերը ձիերով և հազիւ 10—20 կոպէկի ածուխ պարունակող տոպրակը վաճառվում է 75 կոպէկով։ Նաւթը նոյնպէս վերջերս դժուարութեամբ է ճարվում։

◆ Նահանգապետի կարգադրութեամբ քաղաքային վարչութեան անդամ Զաքար երէկ մեկնեց Րոստով, իմանալու և ծանօթանալու, թէ որտեղ կան ապրանքներ և ի՛նչ գներով են ծախվում նրանք։ Բացի այդ նա պէտք է ծանօթանայ և Վլադիկավկազի երկաթուղիների երթևեկութեան կանոնների հետ։ Ի վերջոյ նրան ուղարկում են նրա համար, որ ամեն կերպ աշխատի, որպէսզի քաղաքը կանոնաւորապէս ստանայ կենսական անհրաժեշտ մթերքներ։

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի դիրեկտորը, ի նկատի ունենալով մանր դրամի պակասութիւնը, հրաման է արձակել, որի մէջ

հրահանգում է կոնդուկտորներին ճամբորդներից ընդունել յոբելեանական մարկաներ, որոնց միւս երեսին գրված է. «Имѣетъ хожденіе наравнѣ съ серебряной монетой». Կարգադրված է չընդունել պօստային և այլ տեսակի մարկաներ։

◆ Առաջիկայ չորեքշաբթի, հոկտ. 14-ին, կը կայանայ պահեստիների ընտանիքների Թաղական հոգաբարձուների ժողովը, ուր քննվելու են այդ ընտանիքներին նպաստ տալու և դրա հետ կապված ուրիշ հարցեր։

◆ Նահանգապետը թոյլատրել է Թիֆլիսի լատիշների ընկերութեան կազմել բարեգործական երեկոյթ յօգուտ փախստական լատիշների։

◆ Հոկտ. 8-ին Թիֆլիսում ստացվեցին հետեւեալ մթերքները. ալիւր՝ 4 վագոն, սագ 3 վագոն, միրգ՝ 3 վ., գարի՝ 4 վ., նաւթ՝ 3 վ., գինի՝ 1 վագոն և գետնախնձոր 8 վագոն։

◆ Հոկտ. 9-ի առաւօտեան № 40 լազարէթում կային խոլերայով հիւանդ 93 հոգի՝ խոլերայով կասկածելի՝ 6. որանցից հոկտ. 10-ին հիւանդանոցից դուրս եկան 7 հոգի։ Բացի այդ՝ հիւանդանոցում կան բծաւոր տիֆով հիւանդներ 56 հոգի. որանցից 34-ը զինւորականներ են։

◆ Նոյն հիւանդանոցում կան սկարլատինով հիւանդներ 77, դիֆթերիտով՝ 13, ծաղկով 2, փորհարինքով՝ 40 և կրկնվող տիֆով՝ 3։

◆ Քաղ. դումայի երկուշաբթի ժողովը կայանալիք նիստում, ուրիշ այլ հարցերի թւում, կայանալու է քաղ. լոմբարդի կառավարիչ Գ. Կաֆեանի տեղ նոր կառավարչի ընտրութիւնը, որովհետև վերջինիս լիազօրութիւնը լրացել է արդէն։

◆ Այս օրերս Թիֆլիս է գալու յայտնի դասախօս Վ. Վ. Վոդովոզով, որը հրաւիրված է Հասարակական ակումբի կողմից դասախօսութիւններ կարդալու։ Նրա առաջին դասախօսութիւնը լինելու է սերբ-բուլղարական յարաբերութիւնների մասին, որ կարդացվելու է հոկտ. 18 ին, կիրակի օրը, Երաժշտական դպրոցի դահլիճում (Գրիբոէդովսկայա № 10), իսկ երկրորդը լինելու է «Թիւրքիայի քաղաքական պատմութեան» մասին, հոկտ. 19-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում։ Վոդովոզովը այստեղից գնալու է Քութայիս և Բագու։

◆ Կովկասի Հայոց Հրատարակչ. Ընկերութեան վարչութիւնը իր վերջին նիստում որոշել է իր հրատարակութիւններից (մանկական-պատանեկական սերիայից) 50-ական օրինակ ուղարկել հայ որբանոցներին։

◆ Պետրոգրադի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի լազարէթի վարչութիւնը դիմել է Հայոց Հրատարակչ. Ընկերութեան խորհրդին խնդրելով իրանց լազարէթում պառկող հայ զինւորների համար հայերէն գրքեր ուղարկել։ Վարչութիւնը ընդառաջ գալով այդ խնդրին, որոշել է թեթև ընթերցանութեան գրքեր ուղարկել 5-ական օրինակ։

◆ Ինչպէս յայտարարվում է, «Б. Сл.» թերթը, գրաշարների գործադուլի պատճառով, լոյս չի տեսնի մի քանի օրով, մինչև գործի կանոնաւորութիւնը։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Բագուից գրում են, որ հոկտ. 8-ին քաղաքագլուխ Լ. Լ. Բիչը և իրաւասու Ֆ. Ֆ. Սէրեբրեննիկով մեկնել են Մոսկվա 8 միլիոն փոխառութիւն կնքելու Շոլլարի ջրանցքի շինութեան համար։ Բիչը Մոսկվայից գնալու է Պետրոգրադ քաղաքի միջնորդութիւնները պաշտպանելու։

◆ Բագուի քաղ. դումայում կայացել է տնատէրերի և վաճառականների բազմանդամ ժողովը, որը հրաւիրել էր քաղաքապետը գների բարձրացման առիթով։ Քաղաքապետի առաջարկութեամբ ընտրվեց առանձին յանձնաժողով տնատէրերից և կենտրոններից, որը պէտք է քննի այն բոլոր արձանագրութիւնները, որ կը կազմի ոստիկանութիւնը մթերքների գները բարձրացնող վաճառականների վրա։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օպերա

Առաջին անգամ լսելով յայտնի տէնոր Կ. Լեբէդեվին «Ժիդովկա» օպերայի մէջ, հոկտ. 9-ին, Եղիազարի դերում, մենք համոզվեցինք, որ անուանի արտիստ իրաւամբ վայելում է երաժշտասէր հասարակութեան առանձին համակրութիւնը։ Նրա ձայնական և բեմական տաղանդաւոր արտայայտութիւնը երեւան եկաւ յիշեալ դերի անզուգական կատարումով։

Ռախիլի դերակատար տ. Բրաւն օժտված է ուժեղ ձայնով. բայց այդ պատասխանատու դերում նա ամբողջական տպաւորութիւն չը կարողացաւ գործել։ Ռախիլի դերը թէ դրամատիկական է և թէ հոգեբանական։ Նրա հոգեկան տանջանքները պահանջում են համապատասխան նրբութիւն այդ դերի կատարող-երգչուհուց։ Տիկնոջ խաղի մէջ նկատվում էր աւելի արտաքին փայլ, քան ներքին շաղկապ, ըստ որում պատշաճ տեղերում նրա պիանիսիմոները թերանում էին ըստ ամենայնի։ Ռախիլի անհամեմատ աչքող կատարողների Թիֆլիսը շատ է տեսել անցեալներում։

Այդ երեկոյ գեղեցիկ տպաւորութիւն գործեց Ձիգիանին իր սահուն խաղով՝ ու աչքող երգով՝ Լէօպոլդի դերում։ Պարոնի ձայնը յստակ էր։

Շվէցը ուրիշ անգամներ աւելի ոգևորված է խաղացել կարդինալի դերը, քան այդ երեկոյ էր։

Նոր դերասանների թւին պատկանող Զաւբարէվ Րուջիէրօյի դերը տարաւ շատ բաւարար։

Գէսսը օրկէստրը վարում էր տեղ-տեղ ուժեղ տեմպով, որից երգողների ձայնը խլանում էր։ Սակայն ընդհանուր առմամբ օրկէստրը նուագում է հարթ։

Մոռացանք յիշել տ. Գուլկօյին, որ պրինցուհու փոքրիկ դերում խաղաց կատարեալ աչքողութեամբ։

Աչքող էր սովորականի նման բալէտը Վակարէցի ղեկավարութեամբ և տ. Բաուէրզակսի մասնակցութեամբ։

Թատրոնը լի էր։ Բոլոր դերակատարները, մանաւանդ Լեբէդեվը արժանացաւ անվերջ ծափերի։

Վաղը առաջին անգամ այս սէզօնում կը տրվի յայտնի «Տաիս» օպերան։

Րէցէնզէնտ

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐ.

ՎԱՆԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇԻՒԸ

Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ բացված «Մի բաժակ թէյի» 1915 թ. յունվարի 14 ից մինչև յուլիսի 18 ը եղել է՝ մուտք —1021 ր. 81 կ., ելք—434 ր. 73 կ.։ Զուտ արդիւնք մնացել է 587 ր. 08 կ.։

Երեկոյթից ստացվել է՝ մուտք—378 ր. 67 կ., ելք ունեցել է—39 ր. 83 կ.։ Զուտ արդիւնք մնացել է 338 ր. 84 կ.։

Ընդհանուր գումար՝ 925 ր. 92 կ.։

Խնդրում ենք անդամներից յայտնել, թէ ինչ ընկերութեան յատկացնել այդ գումարը։

Նամակները ուղղել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Вознесенская ул. №. 4, М. Тигранянъ.

Մ. Տիգրանեան, Ս. Խրիմեան

727. 1—1

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Պուշկ., Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9½—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծաղկահատ.։
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեք. հինգ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԵՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—169

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ.Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ.կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեօնովսկայա փող., № 18 (Վօրօնցովի արձանի մօտ): Բժշկի բնակարան. Սեմեօնովսկայա, № 16.

(չ. ու. կ.) 1018. 100—92

ՎԵՐՋ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՏԱՌԱՊԱՆՔՆԵՐԻՆ

ՏՐԻՊԵՐԻ (սուսունակ) ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Սուսունակը մի քանիսի կարծիքով անբուժելի հիւանդութիւն է, իսկ մի մասի էլ՝ թէև բուժելի, բայց պահանջում է երկար ու ձիգ ժամանակ և նիւթական մեծ ծախք, բացի բարոյական տանջանքներից։ Այժմ այդ հիւանդութիւնը բժշկվում է երեք շաբաթվայ միջոցում «Ռապիդ» միջոցով, որ ես եմ հնարել և թոյլ է տրված բժշկական խորհրդով № 1395 վկայաթղթով։

Այս միջոցը հինգ տարվայ ընթացքում բուժել է մի քանի հազար հիւանդների և մեծ անուն հանել թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում։ Բայց մինչև այժմ էլ կան հիւանդներ, որոնք կասկածով են վերաբերվում իմ յայտարարութեանց։

Այն կասկածանքը բնական է, որովհետև վերջին մի քանի տարիներում այնքան «հրաշագործ» դեղեր են ի վաճառ հանվել, որոնք շատափայլ բուժումն են խոստանում, որ հիւանդը կարդալով յայտարարութիւնները ոչ միայն դժվարանում է դրանցից ընտրել, այլ և սկսում է կասկածել նրանց տուած խոստումների վերաբերմամբ։

Գուցէ շատ հիւանդներ փորձել են մի քանի դեղեր և՝ գուցէ՝ հիասթափվել նրանց ներգործութեան ու խոստումների վերաբերմամբ, բայց դա չէ նշանակում, որ բոլոր դեղերն էլ այդպէս են։ Իմ առաջարկած միջոցը երեք շաբաթվայ ընթացքում բուժում է այս հիւանդութեանը ամենահնացած տեսակը։

Հինգ տարվայ ընթացքում ես ստացել եմ մեծաքանակ շնորհակալական նամակներ, որոնք ինձ թոյլ են տալիս յայտնելու, որ «Ռապիդ» գործ ածելու ժամանակ չը բուժվելու դէպք չէ եղած և իւրաքանչիւր հիւանդ, որ գործ է ածել երկու կրկնակի սրուակ «Ռապիդ», անպայման առողջացել է, որքան որ հիւանդութիւնը տևած լինէր։

Հիւանդների ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում այն հանգամանքի վրա, որ իմ հաւաստիացումը «Ռապիդ» միջոցի մասին և իմ խոստումները ի զուր չեն, ի հաստատութիւն որի Թիֆլիսի բաժանմունքից ամեն մի 2 սրուակ ապսպրողի (բուժման ամբողջ կուրսը) ես ձրի ուղարկում եմ դեղի հետ միասին ՊԱՐՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹ, ՓՈՂԸ ԵՏ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ, եթէ դեղը չը բժշկվի։ Այս թղթի պատճէնը այս է.

«Ես, ի ներքոյ ստորագրողս, տալիս եմ այս թուղթը պարոն այս ինչին այն բանի համար, որ ծախելով նրան «Ռապիդ» պրեպարատի 2 կրկնակի սրուակ հօնօրէյի դէմ, երաշխաւորում եմ, որ 20-օրեայ գործածութիւնից յետոյ՝ նրա հիւանդութիւնը բոլորովին կանհետանայ, եթէ այդ ժամանակամիջոցում, նրա հիւանդութիւնը, լաբորատորիայում նրա մէզը քննութեան ենթարկելուց յետոյ, բուժված չը լինի, այն ժամանակ 9 ր. պարտաւոր եմ վերադարձնել»։

Աւելի լաւ համոզվելու համար ես վճռեցի ամեն մի յայտարարութեան մէջ տեղաւորել նորանոր շնորհակալական նամակներ։ Այս նամակների բնագրերը պահվում են ինձ մօտ և ցանկացողները կարող են միշտ էլ տեսնել։ Այս նամակների իսկութեան համար ես պատասխանատու եմ և դրանց կեղծութիւնը ապացուցանելու դէպքում ես պատրաստ եմ վճարել 1000 ր., որևէ բարեգործական նպատակով։

Մեծ. պ. Դէլամուրէ! Սրտանց յայտնում եմ Ձեզ իմ անկեղծ և սրտագին շնորհակալութիւնը Ձեր հրաշագործ «Ռապիդի» համար, որ ինձ ազատեց խրօնիքական հօնօրէյից, որ 8 տարի շարունակ ունէի ես։ Ես ամեն դեղեր գործածելով՝ ոչ մի հետևանքի չը հասայ։ Ես վճռեցի այդ ամենից յետոյ բերել տալ մի սրուակ «Ռապիդ», որը գործածելուց՝ ինձ միանգամայն առողջացած զգացի։ Ներեցէք խնդրում եմ ընդունել իմ խորին շնորհակալութիւնը։ Ես այժմ կարող եմ ամեն մի հիւանդի ասել, որ «Ռապիդ» անգի գոյութիւն ունենալու դէպքում այլ ևս գոյութիւն չունի խրօնիքական տրիպպէրը։ Ներկայ նամակը կարող էք տպագրութեան տալ։ Ս. Գ. Կ—վ Կայարան, 26 փետրվ. 1914 թ.։

Երկու կրկնակի սրուակի և մի արկղիկ պիլիւլների (լրիւ բժշկվելու կուրսը) գինն է 9 րուբլի։ Վերադիր վճարով և ճանապարհածախսով 10 րուբլի։ Վերադիր վճարով ուղարկվում է 3 ր. կանխավճար ստանալուց յետոյ։

Պատուէրները հասցէագրել միմիայն.

Въ Кавказское отдѣленіе Московской лабораторіи М. Деламурэ, Тифлисъ, Эриванск. пл., Пушкинская, 3, отд. 2/М, верхній этажъ, противъ Городской Управы д. Кредитнаго О-ва.

Հեռագրական հասցէն՝ Тифлисъ—Американецъ.

(կ.) 609. 50—6

ПРИ ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ, а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ“ А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ“ совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина“ не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ“ А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ“ только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ повсем. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

174. 0—67 (կ. կ.)

Լոյս տեսաւ

Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

„Աղէտի եւ տառապանքի աշխարհից“

(Այց Թիւրքահայ փախստականներին)

78 եր. գինը 40 կ.

Արդիւնքը յատկացվում է Տ. Նազարեանի ճաշարանի օգտին։

Գրքերի պահեստը Տ. Նազարեանի մօտ. դիմել նաև՝ «Գուտտեմբերգ», Կենտրոնական և «Գիրք» գրախանութներին։ Իսկ Բագուում „Сотрудникъ“ (Сегаль) և „Посредникъ“ գրավաճառներին։ (օ. մ.) 692. 10—6

Առեւտրի եւ Արդիւնաբեր. Մինիստրութեան հովանաւորութեան ներքոյ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ

Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ

ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., № 24, հեռ. № 9—76.)

Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից։ Ծրագիրներն ու կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար՝ կուրսերի գրասենեակից։

(հ. հ. կ.) 480. 0—35

Լոյս տեսաւ Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ **ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ** Ա. մասը։

Շուտով լոյս կը տեսնի Գ. գիրքը։ Դիմել «Գիր» գրավաճառանոցին՝ Тифлисъ, Вельяминовская 7.

(կ.) 715. 2—2

Պահանջեցէք կեղծիքներից!

ПРОВИЗОР

Г. Ф. Юргенсъ-ի Բօրաօ-Տիմօլեան Սապօն

Քրտինքի, այրուածքի, պէպէնների, ուռերների, պզուկների և դեղին խալերի դէմ։

ՏՈՒԱԼԵՏԱՅԻՆ-ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՈՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ։

Վաճառվում է ամենուրեք. կտորը 50 կոպէկ, կէս կտորը 30 կոպէկ։

Ոսկէ մեդալ Լոնդոն 1893 թ. — Г. Ф. Юргенсъ.

(կ.) Г. 26—13

Եղբ. Աւարգուեանների

տնկարանը առաջարկում է պտղատու ծառեր ազնուական ամենալաւ տեսակի՝ չափաւոր գներով. միամեայ ծառերը 15—20 ր., երկամեայ ծառերը 25—30 ր. հարիւր հատը։ Հասցէն՝ հասարակ, ապահովագրված և դրամական ծրարների համար. Ст. Скра (Зак. ж. д.), Г. П. Авсаркисову. Կատալոգները ուղարկվում են ձրի։

(հ. կ.) 721. 5—2

ԲԺՇԿ. ՖԵԼԴՇԵՐ Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Բժշկութիւն դեղերով և էլեկտրականութեամբ. Կիմնաստիկա և մերսում, օրօրոցներ, մասսաժ և բժշկական խորհուրդներ։ Նկար օտարահիւանդներին առաջնորդում եմ հմուտ բժիշկների մօտ։ Ըստ ցանկութեան կը կատարվի բժիշկների խորհրդակցութեամբ։ Ուղարկում եմ գրաւոր խորհուրդներ և 3 րուբլի վճարով։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. ЕСАЯНЦУ.

Ինձ մօտ ծախվում են իմ կազմած «Վեներական բժշկարան» ընչեւանիով, գ. 50 կոպ., «Փորձանքների բժշկարան», գ. 30 կ., «Կնիկարմակի սալվարը» վօդվիլ, գ. 20 կ., «Ծրծումի» անէկդոտներ, գ. 20 կ., «Ռաճճի», գ. 10 կ., և ճանապարհի ծախս 20 կոպէկ։

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԻՆԺԵՆԵՐ

Տ.Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնօվօդսկայա փ. տ. Աւան-Իւզբաշեանցի։ Հեռախօս № № 23-49, 23-50

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար նաւթային ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մոտորներ) յայտնի ԿՈԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից։

Հորիզոնական անգլիական շարժիչներ, (մոտորներ) «ԿՐՕՍՍԼԷՅ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ուժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամմ։

Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատորային գազով։

Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասոսներ)։

Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ)։

Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Ֆենիկս» ընկ. գործարանից։

Ամեն տեսակ էլեկտրական մեքենաներ և պիտոյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից։

Երկրագործական մեքենաներ՝ լոկոմոբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտորներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկեր. գործարանից։

Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՈՄՈԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից։

Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով։

Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.

Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur.

(հ.կ.) 551. 150—138

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առեւտրի եւ Արդիւնաբեր. Մինիստրութեան հովանաւորութեան ներքոյ գտնվող

Հաշւապահական Կուրսեր Գ. Կ. ՏԵՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

Թիֆլիս, Նիկօլայեվսկայա փող., № 36,

Նոյն տեղը ՊԱՆՍԻՈՆ Մ. ՏԵՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

Ընդունվում են աշակերտները լրիւ պանսիօնով, դասերի պատրաստութեամբ և առանց։ Խնդիրների ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 3—7-ը։

(հ. հ. չ. կ.) 541. 50—33

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.